

Yritysvastuu liiketoiminnassa

Niko Vihro

Opinnäytetyö
Joulukuu 2014

Logistiikan koulutusohjelma
Tekniikan ja liikenteen ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) Vihro, Niko	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 01.12.2014
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi YRITYSVASTUU LIIKETOIMINNASSA		
Koulutusohjelma Logistiikan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Värtö-Niemi, Merja		
Toimeksiantaja(t) Värtö-Niemi, Merja		
Tiivistelmä Ympäristöongelmat ovat yritysten suurimpia 2000-luvun haasteita. Opinnäytetyössä käsitellään tuotannon ja logistiikan suurimpia perinteisiä luontoon ja ihmisiin kohdistuvia haittavaikutuksia ja niiden ehkäisyä osana vastuullista toimintaa. Työn tarkoituksena oli tutkia yritysvastuun roolia osana nykyaikaista liiketoimintaa: mitä mahdollisuuksia se tarjoaa, mitä haasteita yritys kohtaa ja mitä on huomioitava toiminnassa. Työssä käsitellään yritysvastuun kehittymistä nykyiseen muotoonsa ja sen potentiaalisia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Työssä tarkastellaan ja verrataan neljää suurta suomalaista yritystä, jotka raportoivat vastuullisuudestaan hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla. Yritykset joutuvat panostamaan tulevaisuudessa niin vastuullisuuteen kuin sen raportointiinkin enemmän. Niiden tulee siis tietää kuinka toimia saadakseen vastuullisesta toiminnasta suurimman mahdollisen hyödyn itselleen ja muille. ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas, FIBS sekä Global Reporting Initiativen G3 ja GRI 4 -raportointiohjeistot helpottavat yritysten vastuullisuusraportointia.		
Avainsanat (asiasanat) yritysvastuu, yhteiskuntavastuu, ympäristöhaitat, kestävä kehitys, ympäristöraportointi		
Muut tiedot		

Author(s) Vihro, Niko	Type of publication Bachelor's thesis	Date 01.12.2014
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 37	Permission for web publication: x
Title of publication CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN BUSINESS		
Degree programme Degree Programme in Logistics		
Tutor(s) Värtö-Niemi, Merja		
Assigned by Värtö-Niemi, Merja		
Abstract Environmental problems are some of the major challenges of the 21st century for business companies. The thesis deals with the greatest, traditional adverse effects of manufacturing and logistics on nature and people and ways to prevent them as part of responsible business operations. The purpose of the thesis was to study the role of corporate social responsibility as a part of modern business: the opportunities that it offers, the challenges that the companies face and the factors that must be taken into account in a company's operations. The thesis discusses the evolution of CSR into its modern form and potential opportunities in the future. The thesis examined and compared four large Finnish corporations that had reported on their social responsibility in ways that slightly differed from each other. In the future business companies will be required to invest more in social responsibility as well as in reporting on it. They must know how to operate in order to gain as much as possible for themselves as well as for others with their responsible actions. ISO 26000 Guidance on social responsibility, FIBS and Global Reporting Initiative's G3 ja GRI 4 help corporations to report on their social responsibility.		
Keywords/tags (subjects) corporate social responsibility, CSR, social responsibility, environmental degradation, sustainable development, environmental report		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto.....	3
2 Ympäristölogistiikka.....	4
2.1 Ympäristöongelmat.....	5
2.2 Jätteidenkäsittely.....	8
2.3 Kierrätys.....	10
2.4 Turvallisuus.....	10
2.5 Kestävä kehitys.....	12
3 Yritysvastuu.....	14
3.1 Yritysvastuun kehittyminen.....	14
3.2 Yritysvastuu nykyään.....	15
3.3 ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas.....	17
3.4 Yritysvastuuverkosto FIBS.....	17
3.5 Yritysvastuun hyötyjä yritykselle.....	19
3.6 Vastuullisuusraportointi.....	19
4 Yritysten raportointi.....	22
4.1 Oy Sinebrychoff Ab.....	22
4.2 Kesko Oyj.....	24
4.3 Lassila & Tikanoja Oyj.....	26
4.4 Patria Oyj.....	27
4.5 Raportoinnin erot ja yhtäläisyydet.....	27
5 Yritysten mielikuva yritysvastuusta.....	29
6 Tulevaisuus.....	31
7 Yhteenveto.....	33
LÄHTEET.....	34

Kuviot

Kuvio 1. Tuotteen elinkaari	5
Kuvio 2. Suomen päästökehitys typen oksidien osalta ja niiden aiheuttajat	6
Kuvio 3. Suomen päästökehitys rikin oksidien osalta ja niiden aiheuttajat	6
Kuvio 4. Pakkausjätteen kierrätysasteet (%) vuosina 2003–2012	9
Kuvio 5. Riskinarviointiprosessi.....	12
Kuvio 6. Miksi yritykset panostavat vastuullisuuteen?	29
Kuvio 7. Miten yritykset arvioivat vastuullisuuden merkityksen muuttuvan seuraavan viiden vuoden aikana?	30
Kuvio 8. Miten yritykset arvioivat vastuullisuusinvestointiensa muuttuvan seuraavan viiden vuoden aikana?	30

Taulukot

Taulukko 1. Haittavaikutuksiin johtavat melutasot	7
Taulukko 2. Työtapaturmien lukumäärä 2012.....	11
Taulukko 3. Sinebrychoffin yhteiskuntavastuun painopisteiden sisältö.....	23
Taulukko 4. Keskon vastuullisuusteemat.....	25
Taulukko 5. L&T:n yritysvastuuohjelman kehityskohteet.....	26
Taulukko 6. Patrian vastuullisuuden prioriteetit	27

1 Johdanto

Ympäristöasioiden huomioiminen kaikessa toiminnassa on lisääntynyt eksponentiaalisesti 1980-luvulta alkaen tiedonkulun helpottumisen ja ympäristötutkimusten kehittymisen myötä. On ymmärretty kestävän kehityksen välttämättömyys nykyisen kaltaisen elämän jatkumiselle ja yhä useampi tekeekin päivittäisiä päätöksiään ympäristökysymyksiin perustuen. Kuluttajatasolta tuleva paine vaikuttaa puolestaan politiikkoihin ja yritystoimintaan. Yritystoiminta alkaa olla käytännössä mahdotonta ilman vastuuta yrityksen ympäristövaikutuksista.

Englanninkielinen termi Corporate Social Responsibility (CSR) viittaa yrityksen vastuuseen yhteiskunnassa. Suomenkielessä siitä käytetään termejä yritysvastuu tai (yrityksen) yhteiskuntavastuu. Kumpikaan ei ole vakiinnuttanut asemaansa ainoana oikeana käännöksenä, joten lähteestä ja käyttäjästä riippuen voi kumpaakin nähdä käytettävän samankaltaisissa yhteyksissä. Tässä työssä keskityttiin käyttämään termiä yritysvastuu korostamaan nimenomaan yritystoiminnan vastuullisuuden merkitystä. Yritykset puolestaan käyttävät mielellään termiä yhteiskuntavastuu, jolloin korostuu vastuun kohde.

Tämän työn tarkoituksena oli tutkia yritysvastuuta ja sen merkitystä suomalaisille yrityksille nykyisillä markkinoilla, sekä lähitulevaisuudessa. Isossa roolissa oli myös yritysten oman vastuunsa raportointi.

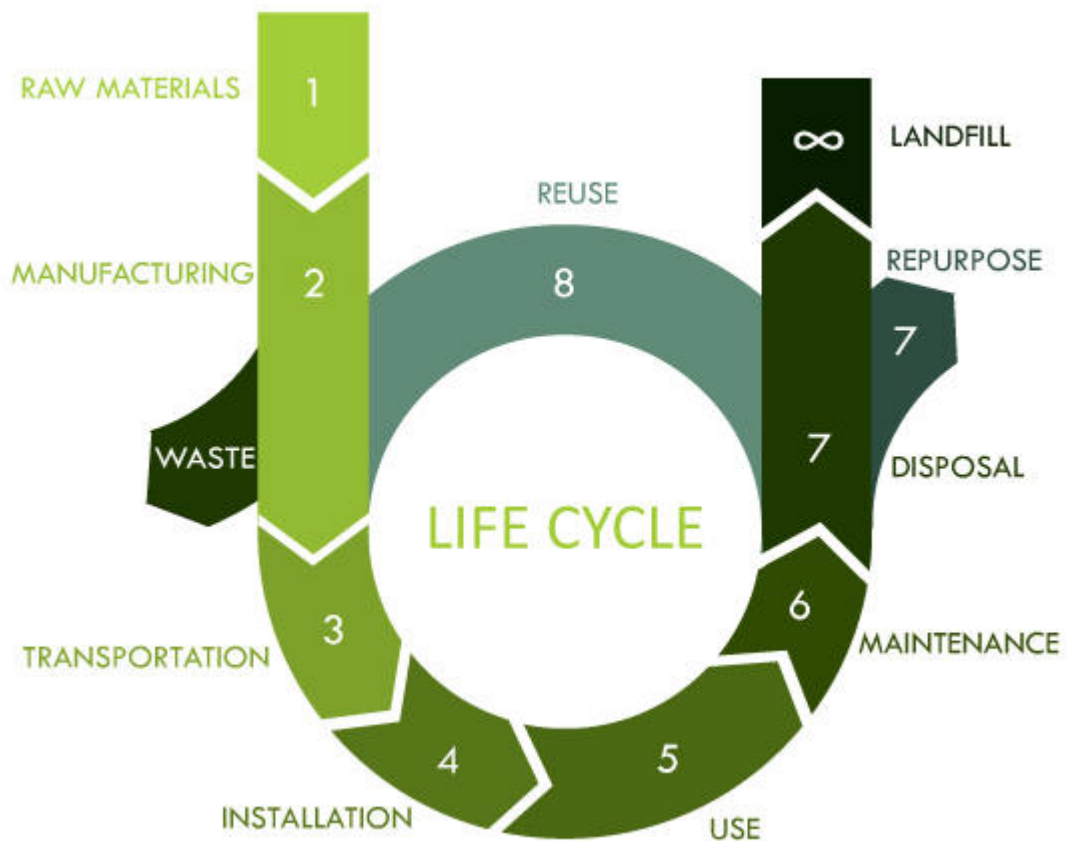
2 Ympäristölogistiikka

Termillä ympäristölogistiikka tarkoitetaan logististen toimien kuten tuotannon, kuljetusten ja varastoinnin vaikutusta ympäristöön, yleisimmin luontoon. On myös muistettava toiminnan vaikutus ihmisiin. Logistiikan ympäristövaikutuksia tarkastellessa on huomioitava koko toimintaketju ja tuotteen elinkaari. Tuotteen tai palvelun suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava sen käyttöturvallisuus sekä ympäristöystävällisyys. Käyttöturvallisuudella viitataan tuotteen turvallisuuteen oikein käytettynä. Väärin käytettynä vaaraton tuotekin voi muuttua vaaralliseksi. Ympäristöystävällisyys tarkoittaa puolestaan tuotteen mahdollisia haittavaikutuksia ympäristöön koko elinkaarensa aikana. Vaikutuksia ympäristöön voidaan tarkastella useista näkökulmista. Näitä ovat

- ekologinen
- terveydellinen
- viihtyvyyteen liittyvä
- taloudellinen
- sosiaalinen
- eettinen
- kulttuurillinen näkökohta. (Hokkanen, Karhunen & Luukkainen 2004, 282–296.)

Eri näkökulmien välillä syntyy usein ristiriitoja jotka aiheuttavat toiminnalle haasteita. Toisaalta eri näkökulmia olisi pyrittävä huomioimaan mahdollisimman laajasti negatiivisten vaikutusten minimoimiseksi. (Mts. 297.)

Tuotteen tai palvelun ympäristövaikutusten arviointiin voidaan käyttää elinkaariarviointia (Life Cycle Assessment, ks. kuvio 1). Kyseinen menetelmä huomioi koko elinkaaren ympäristövaikutukset materiaalien hankinnasta (vaihe 1) tuotantoon (vaihe 2), kuljetukseen (vaihe 3), tuotteen käyttöön ja ylläpitoon (vaiheet 4-6) ja lopulta poistoon (vaihe 7) tai uudelleenkäyttöön (vaihe 8). (Elinkaariarviointi n.d.)

Kuvio 1. Tuotteen elinkaari (LCA n.d.)

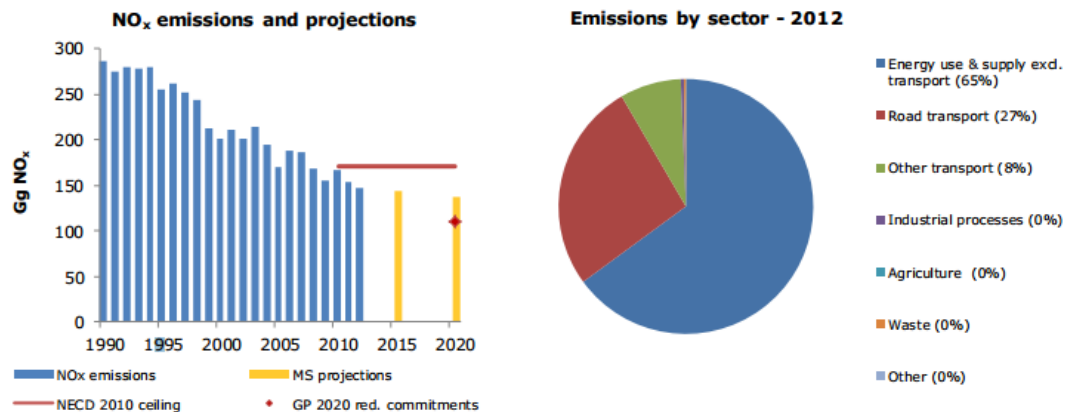
2.1 Ympäristöongelmat

Materiaalituotannon merkittävimmät ympäristöongelmat ovat päästöt, melu, tärinä sekä ympäristömuutokset. Päästöt voidaan jakaa ilmaan, vesistöihin ja maahan kohdistuviin päästöihin sekä kuormituksen vaikutusalueen perusteella piste- ja hajakuormitukseen. Perinteinen tuotantolaitos on malliesimerkki pistekuormituksesta. Sen päästöt kohdistuvat laitoksen välittömään läheisyyteen eri poistoputkien kautta. Liikenne puolestaan aiheuttaa hajakuormitusta koko kuljetulle matkalle. Pistekuormituksen vaikutusten arvioiminen on helpompaa, sillä prosessiin vaikuttaa vähemmän muuttujia. Hajakuormitus puolestaan koostuu useammista lähteistä ja vaikuttaa useampiin erilaisiin tahoihin, jolloin vaikutusten arvioiminenkin vaikeutuu. (Hokkanen ym. 2004, 297–298.)

Suomi on vähentänyt merkittävästi päästöjään viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Typen oksidien päästömäärä on pienentynyt lähes puoleen vuodesta 1990 (ks. kuvio 2) ja rikin oksidien päästöt 2010-luvulla ovat vain noin viidesosa vuoden 1990 tilanteesta (ks. kuvio 3). (Air pollution fact sheet 2014.)

Nitrogen oxides (NO_x)

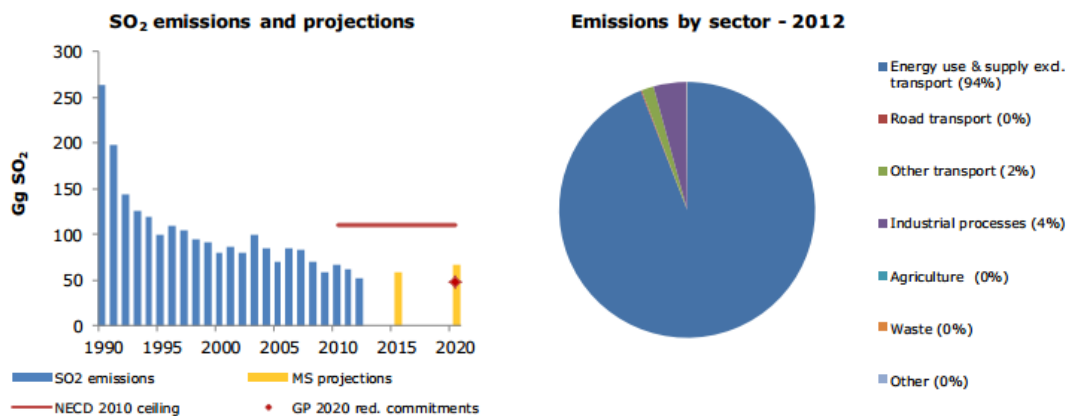
Finland

Kuvio 2. Suomen päästökehitys typen oksidien osalta ja niiden aiheuttajat (Air pollution fact sheet 2014)

Sulphur dioxide (SO₂)

Finland

Kuvio 3. Suomen päästökehitys rikin oksidien osalta ja niiden aiheuttajat (Air pollution fact sheet 2014)

Melu on ympäristölleen vahingollista ääntä joka koetaan epämiellyttävänä tai häiritsevä. Melun tasoon vaikuttaa äänen kovuus, taajuus, kesto ajankohta ja sijainti, sekä melun kokeva ympäristö. Ihmiset tulkitsevat melua subjektiivisesti, joten

toisia voi haitata läheinen valtatie, rakennustyömaa tai tuotantolaitos, kun taas toiset eivät koe niiden tuottamaa ääntä häiritseväenä meluna. Melu voi aiheuttaa useita terveysriskejä. Melu voi aiheuttaa unihäiriöitä, stressiä ja kohonnutta verenpainetta sekä sepelvaltimotautia. (Liikonen 2013.)

Taulukko 1. Haittavaikutuksiin johtavat melutasot (alkup. taulukko ks. Liikonen 2013)

Vaikutus	Kynnystaso
Häiritsevyys	42 dB
Oppiminen, muisti	50 dB
Vaikutus uneen (itse raportoitu)	42 dB
Vaikutus uneen (polysomnografiassa todettu)	32 dB
Vaikutus uneen (raportoidut heräämiset)	53 dB
Kohonnut verenpaine	50 dB
Sepelvaltimotauti	60 dB

Tärinä on kappaleen voimakasta värähtelyä. Tärinän aiheuttamia haittavaikutuksia syntyy maanteiden sekä rautateiden välittömässä läheisyydessä erityisesti pehmeän maaperän alueilla. Haitoilta voidaan suojautua pitämällä tarpeeksi suurta etäisyyttä tärinän aiheuttajaan. Tärinän vaikutuksia voidaan myös lieventää erilaisilla maaperään rakennetuilla eristyksillä. (Airola 2013, 35–36.)

Ympäristömuutokset aiheuttavat paikallisia ja globaaleja ongelmia luonnon monimuotoisuudelle. Ympäristön muuttuessa toiset lajit eivät ehdi sopeutumaan muuttuneisiin olosuhteisiin ja häviävät paremmin uuteen ympäristöön sopeutuneiden lajien alta. Sama pätee paikallisesti, valtakunnallisesti kuin globaalistikin. Näin Suomenkin ilmasto ja lajikirjo voivat muuttua tulevaisuudessa nykyisen Keski-Euroopan kaltaiseksi. Merkittävin ympäristömuutos tulevaisuudessa on napajäätikköjen sulaminen joka vaikuttaa valtamerien vedenpintaan ja sitä kautta nykyisiin rannikkoalueisiin. (Hokkanen ym. 2004, 308.)

2.2 Jätteidenkäsittely

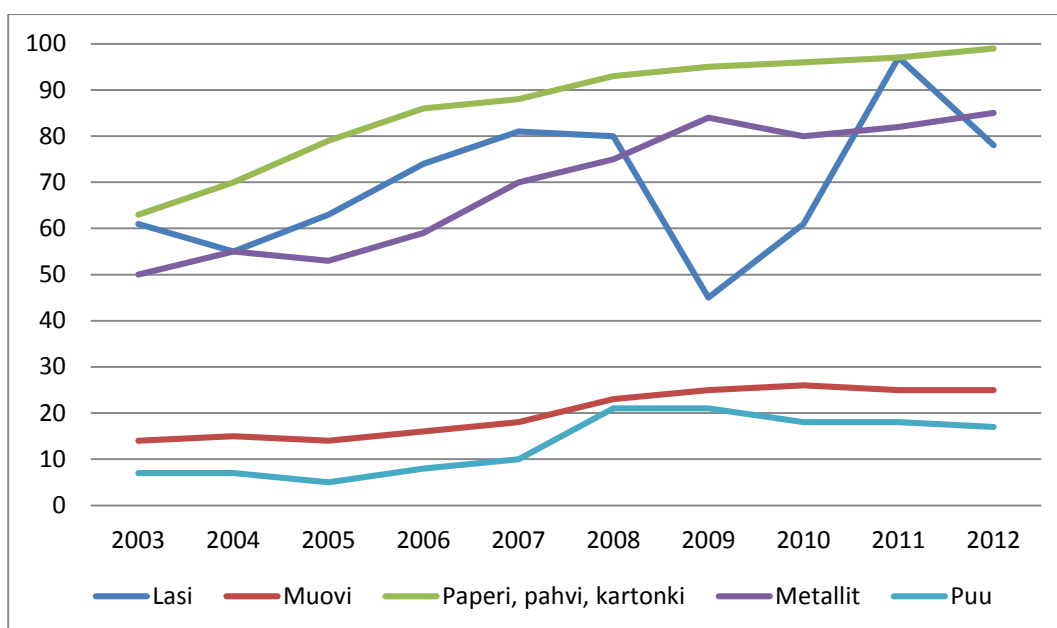
Historian saatossa tuotannon kasvaessa ja monipuolistuessa jätemäärätkin ovat kasvaneet ja yhtälailla monipuolistuneet. Samalla tieto käsittelemättömien tai väärin käsiteltyjen jätteiden vaikutuksista on kehittynyt. Niinpä jätteidenkäsittelyyn on jouduttu ja joudutaan jatkossakin kiinnittämään jatkuvasti enemmän huomiota. (Hokkanen ym. 2004, 284–285.)

Suuri vastuu asiassa on kansallisella ja erityisesti kansainvälisellä lainsäädännöllä. Suomen lainsäädäntö noudattaa EU-direktiivejä, mutta on osin niitä tiukempikin. EU:n jätepolitiikka pyrkii ehkäisemään jätteiden syntyä, hyödyntää niitä aineena ja energiana, vähentää loppukäsittelyä, kunnostaa kaatopaikkoja ja saastuneita alueita sekä vähentää ja valvoa jätteiden siirtoa. (Mts. 286.)

Paras keino jätemäärän vähentämiseen on prosessien tehostaminen niin, että suurempi osa materiaaleista saadaan hyötykäyttöön. Tuotteen valmistuksessa on myös huomioitava mitä tapahtuu sen rikkoutuessa. Tuote pitäisi pystyä joko korjaamaan tai mahdollisimman suuri osa siitä olisi oltava kierrätettävissä. Toisaalta tuotteen valmistuksessa pitäisi pyrkiä käyttämään mahdollisimman paljon uusiomateriaaleja ja välttämään turhaa pakkaamista. (Mts. 287.)

Vuonna 2012 Suomessa käytetyistä 2,2 miljoonasta tonnista pakkauksia, noin 67 % päätyi uudelleenkäytettäväksi. Pakkausjätettä syntyi 730 000 tonnia. (Levinen 2014.)

Viimeisen vuosikymmenen aikana on kaikkien pakkaustyyppien kierrätys- ja hyödyntämisasteita saatu kasvatettua melko tasaisesti lasia lukuun ottamatta (ks. kuvio 4). Uudelleenkäytettyjen pakkausten määrän pienennyttyä merkittävästi vuosina 2008–2009, myös uudelleenkäyttöprosentti on laskenut. (Jätetilastot 2003–2012 2014.)

Kuvio 4. Pakkausjätteen kierrätysasteet (%) vuosina 2003–2012 (Jätetilastot 2003–2012 2014)

Valtioneuvosto hyväksyi 3.7.2014 asetuksen pakkauksista ja pakkausjätteistä. Asetus astui voimaan 10.7.2014, mutta tuottajavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan vasta 1.5.2015 alkaen. Asetuksella pyritään lisäämään pakkausjätteen kierrätystä. Jätelaki siirtää vastuuta pakkausten keräyksestä ja jätehuollosta pakkaajille ja pakattujen tuotteiden maahantuojille asteittain vuoden 2015 toukokuusta lähtien. (A 3.7.2014/518.)

Asetuksen mukaan tuotteen pakkaus on suunniteltava, niin että sen koko ja paino pysyvät mahdollisimman pienenä kuitenkin huomioiden vaadittava turvallisuuden, hygienian ja hyväksyttävyyden taso sekä pakatun tuotteen että kuluttajan kannalta. Pakkaus on myös pystyttävä mahdollisimman suurelta osin uudelleenkäyttämään tai kierrätettämään ja mahdollisten loppukäsittelystä koituvien haittavaikutusten on jätettävä mahdollisimman pieniksi. (Mt.)

2.3 Kierrätys

Tuotteiden kierrätys on perinteisesti ollut muodissa kun kansantaloudella on mennyt huonommin. Tällöin ei ole ollut varaa tuhlaa, vaan tuotetta on pyritty korjaamaan ja uusiokäyttämään mahdollisimman paljon. Ympäristöasioiden noustua kuluttajia kiinnostaviksi kysymyksiksi lisääntyi myös halu kierrätyksen lisäämiseksi.

Kierrätettävät tuotteet voidaan jakaa kahteen kategoriaan: uudelleen käytettäviksi ja uusiokäytettäviksi. Uudelleen käytettävä tuote on pienillä huoltotoimenpiteillä valmiina otettavaksi uuteen toimintaketjuun, uusiokäytettävää käytetään materiaalina uuteen tuotteeseen. (Hokkanen ym. 2004, 291–293.)

2.4 Turvallisuus

Suomessa sattuu vuosittain reilusti yli 100 000 työtapaturmaa. Tapaturmista aiheutuu usein aineellista vahinkoa ja kustannuksia tai fyysisiä vammoja, mutta myös henkistä taakkaa tapaturmaan joutuneille henkilöille sekä heidän ympärillään oleville. Jokainen tapaturma olisi syytä raportoida ja tutkia, jottei vastaava toistuisi. Lisäksi vaaratilanteet pitäisi pyrkiä tunnistamaan etukäteen. (Tietoa tapaturmista 2014.)

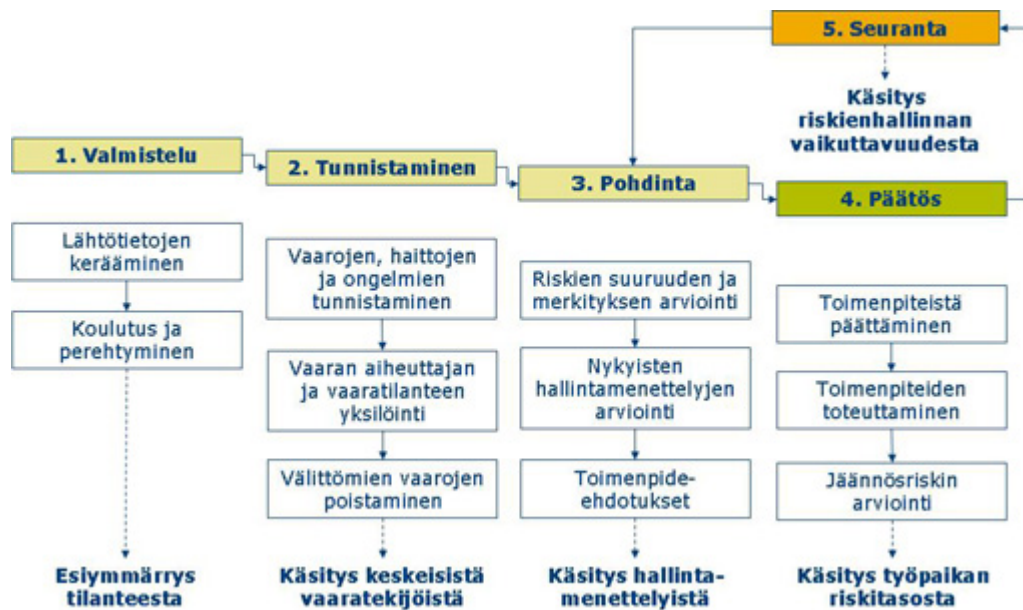
Vuonna 2012 Suomessa tapahtui 139 035 työtapaturmaa, joista 22 885 tapahtui työmatkalla ja 116 150 työpaikalla. Tapaturmien määrä oli samaa suuruusluokkaa kuin kahtena edellisellä vuonna. Vuonna 2011 sattui 142 000 ja vuonna 2010 135 000 työtapaturmaa. (Suomen virallinen tilasto: Työtapaturmat 2012.)

Taulukko 2. Työtapaturmien lukumäärä 2012 (Suomen virallinen tilasto: Työtapaturmat 2012)

	Yhteensä	Työpaikkatapaturmat	Työmatkatapaturmat
Yhteensä	139 035	116 150	22 885
Alle 4 päivää	78 481	65 487	12 994
Vähintään 4 päivää	60 493	50 620	9 873
Työkuolemia	61	43	18
Palkansaajat	127 792	105 496	22 296
Työkuolemia	74 636	61 888	12 748
Vähintään 4 päivää	53 108	43 576	9 532
Alle 4 päivää	48	32	16
Yrittäjät	6 689	6 100	589
Alle 4 päivää	2 996	2 750	246
Vähintään 4 päivää	3 687	3 346	341
Työkuolemia	6	4	2
Maatalousyrittäjät	4 554	4 554	0
Alle 4 päivää	849	849	0
Vähintään 4 päivää	3 698	3 698	0
Työkuolemia	7	7	0

Riskienarviointi on viisivaiheinen prosessi, joka alkaa valmistelulla (ks. kuvio 5).

Valmistelulla pyritään luomaan ymmärrys yrityksen vallitsevasta tilasta. Toinen vaihe on vaarojen tunnistaminen. Tässä vaiheessa poistetaan välittömiksi tunnistetut vaaratekijät. Tunnistamisen jälkeen tulee pohdintavaihe. Pohdintavaiheessa arvioidaan eri riskejä ja kehitetään niitä vastaan toimintaehdotuksia. Neljäs vaihe on päätöksien teko, jossa päätetään ja toteutetaan toimenpiteet. Viimeisenä tulee seuranta, jonka aikana nähdään toteutuksen toimivuus käytännössä. Mikäli tilanteeseen tarvitsee reagoida, voidaan siirtyä takaisin pohdintavaiheeseen ja edetä uudelleen prosessin loppuun. (Liuhamo 2009.)

Kuvio 5. Riskinarviointiprosessi (Liuhamo 2009)

2.5 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys nousi puheenaiheeksi YK:n Brundtlandin komission määriteltyä termin vuonna 1987. Määritelmän mukaan kestävä kehitys on kehitystä, jolla mahdollistetaan omien tarpeiden tyydyttäminen tavalla joka turvaa tuleville sukupolville mahdollisuuden tyydyttää puolestaan omat tarpeensa. Määritelmä on kehittynyt jatkuvasti monipuolisemmaksi ja laajemmaksi kokonaisuudeksi. 90-luvulla sitä kehitettiin hieman käytännönläheisemmiksi neljäksi pääomalajiksi, joita tuleville sukupolville pitäisi tarjota vähintään yhtä paljon kuin mitä nykyään on tarjota. Nämä neljä pääomaa tulee ottaa tasapuolisesti huomioon päätöksenteossa. Pääomalajeja ovat:

- inhimillinen pääoma (osaaminen, tiede, tutkimus ja kehitys, patentit,...)
- fyysinen pääoma (tuotantokoneistot, infrastruktuuri, rakennettu ympäristö,...)
- sosiaalinen pääoma (lainsäädäntö, hallinto, sosiaaliset verkostot, luottamus ja legitimitetti,...)
- luontopääoma (uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat) (Kestävä kehitys 2013.)

Vuonna 2006 Suomen kestävän kehityksen strategiaksi asetettiin hyvinvoinnin turvaaminen luonnon kantokyvyn rajoissa sekä kansallisesti että globaalisti. Strategia ulottuu vuoteen 2030 ja siinä pyritään luomaan kestävää hyvinvointia turvallisessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki kantavat vastuuta ympäristöstä. Tärkeitä osia kestävässä kehityksessä ovat ihmisoikeuksien parantaminen kansainvälisen lainsäädännön avulla, ympäristön kuormituksen vähentäminen, sekä pyrkiä lisäämään yritysten yhteiskuntavastuuta. (Kestävä kehitys Suomen ulkopoliitikassa n.d.)

3 Yritysvastuu

Corporate Social Responsibility eli yritysvastuu viittaa yrityksen lakien ja määräysten ulkopuoliseen yhteiskunta- ja ympäristövastuulliseen toimintaan. Yleisessä käytössä on myös yksinkertaisesti termi Social Responsibility eli yhteiskuntavastuu, jota usein käytetään yritysvastuun synonyyminä.

Yritysvastuu jakautuu sosiaaliseen, ekologiseen ja taloudelliseen vastuuseen. Näistä tässä yhteydessä kiinnostavin on viime vuosina ollut ekologinen vastuu, jonka mukaan yrityksen tulee toimillaan pyrkiä estämään tai minimoimaan negatiivisia vaikutuksia ympäristölle, tukea ympäristövastuullisuutta kehittäviä aloitteita ja kehittää ympäristöystävällisiä teknologioita ja toimintamalleja. (Nieminen 2009, 40.)

3.1 Yritysvastuun kehittyminen

Yritysvastuun juuret juontavat 1950-luvulle, jolloin termi ”Social Responsibility” alkoi vakiinnuttaa asemaansa kirjallisuudessa. Merkkejä alkeellisista yhteiskuntavastuun muodoista oli havaittavissa jo aiemmin. Vuonna 1953 Howard R. Bowen teoksessaan ”Social Responsibilities of the Businessman” määritteli yrittäjän yhteiskuntavastuuta näin: ”Se viittaa yrittäjän velvollisuuteen tavoitella niitä käytäntöjä, tehdä niitä päätöksiä tai noudattaa niitä toimintamalleja, jotka ovat yhteiskunnan tavoitteiden ja arvojen mukaisia.” Vuonna 1960 Keith Davis puolestaan oli ensimmäisiä termiä CSR käyttäneitä yritysvastuun määrittelijöitä kirjoittaessaan yritysvastuun viittaavan yrittäjän päätöksiin ja tekoihin, jotka eivät perustu ainakaan täysin ekonomisiin tai teknisiin syihin. Davis myös vakuutti, että vastuullisia liikepäätöksiä voi pitää eräänlaisina sijoituksina, niihin pitemmällä aikavälillä liittyvän potentiaalisen taloudellisen edun vuoksi. Tästä tulikin yleisesti hyväksytty näkemys liike-elämässä 70- ja 80-luvuilla. (Carroll 1999, 268–271.)

Vuonna 1971 Harold Johnson teoksessaan ”Business in Contemporary Society: Framework and Issues” tarjosi useita määritelmiä ja näkemyksiä yritysvastuusta. Yhdessä näistä Johnson määritteli sosiaalisesti vastuullisen yrityksen sellaiseksi, jonka

Yhdessä näistä Johnson määritteli sosiaalisesti vastuullisen yrityksen sellaiseksi, jonka johto tasapainoilee eri näkökulmien kanssa. Pelkän puhtaan voitontavoittelun sijaan vastuullinen yritys huomioi työntekijät, toimittajat, jälleenmyyjät, paikalliset yhteisöt ja kansakunnan. Johnson totesi myös selkeästi voittoa tavoittelevien yritysten voivan harjoittaa sosiaalisesti vastuullista toimintaa tulostavoitteiden täytyttyä. Näin yritykset kykenivät viestittämään ulospäin vastuullisuuden olevan tärkeä osa niiden toimintaa, vaikka todellisuudessa asia olisikin ollut toisin. Yritysvastuussa nähtiin jo 70-luvulla ongelmana nykyäänkin olemassa oleva vaikeus erottaa oikeasti vapaaehtoiset vastuulliset teot niistä, joissa ainoana motiivina on esimerkiksi yrityksen maineen parantaminen. (Mts. 273–276.)

Yritysvastuu oli pitkään määritelmältään melko epämääräinen. Jules Backman tarjosi käytännönläheisempiä määritteitä yritysvastuulle vuonna 1975. Backman antoi esimerkeiksi sosiaalisesta vastuusta vähemmistöjen työllistämisen, saasteiden vähentämisen, paikallisen yhteisön ja sairaanhoidon kehittämisen, sekä turvallisuuden parantamisen. (Mts. 279.)

1980-luvulla yritysvastuun uudelleenmäärittelemiseen ei enää ollut samanlaista innostusta, vaan sen todellisia vaikutuksia yrityksen liiketoimintaan ryhdyttiin mittaamaan. Kiinnostus vastuullisuuden mahdollisista vaikutuksista yrityksen tuottamaan voittoon sai tutkijat kysymyksen pariin ja vuosikymmenen puolivälissä tehtiinkin useampia tutkimuksia, joiden pyrkimyksenä oli tarkastella yritysvastuun vaikutuksista yrityksen muuhun toimintaan. Tutkimukset perustuivat lähinnä 70-luvun määritelmiin ja nostivat esiin problematiikan vastuullisuuden mittaamisessa. Sama ongelma vaivasi 90-luvulla jolloin yritysvastuun periaate toimi lähinnä pohjana muille vaihtoehtoisille teorioille. (Mts. 284–288.)

3.2 Yritysvastuu nykyään

Nykyään yritysten toimintojen hajautuessa oman maan rajojen ulkopuolelle erityisosaamisen tai taloudellisten syiden vuoksi, myös ymmärrys yritysvastuusta on yhä muuttumassa. Yrityksen tulee tuntea paitsi oma toimintansa, niin myös yhteistyökumppaneidensa toimintaperiaatteet. Yritystä pidetään osaltaan

vastuullisena myös muiden toimitusketjussa mukana olevien tahojen teoista. Paine vastuulliseen toimintaan tulee useiden eri sidosryhmien kautta. Asiakkaat, työntekijät, ammattiliitot, osakkeenomistajat, liikekumppanit, hallitukset, kansalaisjärjestöt ja media ovat yhä kiinnostuneempia ekologisista ja sosiaalisista olosuhteista varsinkin kehittyvissä maissa. Yritykset ovatkin alkaneet vastaamaan sidosryhmien odotuksiin kehittämällä omia järjestelmiä ja toimintamalleja takaamaan, että toimitusketjun jokainen osa pystyy vastaamaan sosiaalisiin ja ekologisiin standardeihin. Yrityksen toimintaohje (Code of conduct) on toimiva keino näiden toimintamallien välittämiseen toisille yrityksille. (Andersen & Skjoett-Larsen 2009, 77–78.)

Code of Conduct voidaan kääntää suomen kielessä esimerkiksi yrityksen (eettiseksi) toimintaohjeeksi. Toimintaohjeessa määritellään yleensä yrityksen yleiset linjaukset, joita yrityksen henkilöstön ja usein myös muiden sidosryhmien, kuten alihankkijoiden ja toimittajien, oletetaan noudattavan. Toimintaohjeessa käsitellään esimerkiksi lakien, säädösten ja määräysten noudattamista, eturistiriitoja, lahjontaa, ihmisoikeuksia, salassapitovelvoitteita, hyvää liiketapaa sekä yhtiön omaisuuden suojelua ja asianmukaista käyttöä. Yrityksen yleistä toimintaohjetta usein täydennetään yksityiskohtaisemmillä säännöillä ja ohjeilla, kuten henkilöstösäännöillä, tasa-arvosäännöillä, työterveys- ja turvallisuussäännöillä sekä ympäristösäännöillä. (Code of conduct n.d.)

Toimintaohjeiden käyttö yleistyy jatkuvasti ostajan ja toimittajan välisissä sopimuksissa varsinkin monikansallisissa yrityksissä ja toimitusketjuissa. Ne perustuvat yrityksen haluamiin arvoihin, paikalliseen lainsäädäntöön ja normeihin sekä kansainvälisiin sopimuksiin ja sertifikaatteihin. Toimintaohjeita on kritisoitu esimerkiksi siitä, ettei niitä ole laadittu yrityksen henkilöstön tarpeiden mukaan. (Mts. 78.)

Myös pk-yrityksillä on mahdollisuus vastuulliseen toimintaan ilman kalliita ja monimutkaisia toimia. Sen sijaan ne voivat toteuttaa vastuullista toimintaa yksinkertaisilla, käytännöllisillä ja kustannustehokkailla toimilla. Pienemmissä yrityksissä johto voi toimia joustavammin ja innovatiivisemmin. Toisaalta yrityksen vaikutukset ovat paikallisempia ja toiminta tiiviimpää paikallisen yhteisön kanssa,

jolloin vastuullisen toiminnan vaikutukset ovat konkreettisempia ja usein yrityksen johdon kannalta kiinnostavampia. (SFS 156365 2010, 32.)

3.3 ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas

Yhteiskuntavastuun ymmärtäminen ja soveltaminen oman yrityksen toimintaan voi olla haastavaa. Kansainvälinen ISO 26000 – standardi helpottaa varsinkin toistaiseksi asiaan perehtymättömiä yrityksiä. Standardi sisältää tietoa yhteiskuntavastuun terminologiasta, ydinalueista ja periaatteista, sen tunnistamista ja sidosryhmien huomioimisesta. (ISO 26000 Yhteiskuntavastuu n.d.)

ISO (International Organization for Standardization) on maailmanlaajuinen kansallisten standardisoimisjärjestöjen liitto. ISO työskentelee viranomaisten ja erilaisten organisaatioiden sekä kansainvälisen sähköalan standardoimisjärjestön IEC:n (International Electrotechnical Commission) kanssa luodakseen kansainvälisiä standardeja. (SFS 156365 2010, 6.)

ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas on suomennettu käännös alkuperäisestä englanninkieliseltä nimeltään ”ISO 26000 Guidance on social responsibility”-standardista. ISO on kehittänyt standardin tarkoituksenaan lisätä tietoisuutta yritysvastuusta ja yhteiskuntavastuullisesta toiminnasta sekä saada yritykset myös lisäämään vastuullista toimintaa. Standardin kehittämiseen on osallistunut ihmisiä eri sidosryhmistä. Mukana on ollut kuluttajia, julkista hallintoa, teollisuutta, työmarkkinoita, kansalaisjärjestöjä, palvelu ja tukisektoria, tutkimusta sekä korkeakouluja edustavia tahoja niin kehittyvistä kuin kehittyneistäkin maista. (Mts. 6-8.)

Oppaassa luodaan viitekehys avaamalla käytettäviä termejä ja määritelmiä sekä yhteiskuntavastuuta. Yhteiskuntavastuun periaatteista käydään läpi vastuunalaisuus, avoimuus, eettinen toiminta, sekä sidosryhmien intressien, oikeusjärjestyksen, kansainvälisten toimintasääntöjen ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. (Mts. 2.)

3.4 Yritysvastuuverkosto FIBS

FIBS on suomalainen vuonna 2000 perustettu yritysten riippumaton ja voittoa tavoittelematon yritysvastuuverkosto. Sen tavoitteena on yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen sekä aiheesta kansallisesti käytävän keskustelun lisääminen. (FIBS historia n.d.)

FIBS:n näkökulma yritysvastuuseen on, että yrityksen toiminnan on oltava paitsi ympäristön huomioivaa, niin yhtä lailla kannattavaa. FIBS:n näkökulmasta vastuullinen yritys

- tekee enemmän kuin laki edellyttää
- huomioi sidosryhmiensä tarpeet ja odotukset
- maksimoi toimintansa positiiviset vaikutukset muillekin kuin osakkeenomistajille
- minimoi toimintansa negatiiviset taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset
- kantaa vastuuta myös alihankkijoidensa vastuullisuudesta
- raportoi ja viestii toimintansa positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista avoimesti ja läpinäkyvästi
- kehittää taloudellisesti kannattavia ratkaisuja ekologisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. (Yritysvastuun osa-alueet n.d.)

FIBS pyrkii helpottamaan yritysten vastuullisuuden lisäämistä tarjoamalla yrityksille tietoa yritysvastuusta esimerkiksi standardien, ohjeistojen, tutkimusten, julkaisuiden ja case-esimerkkien muodossa. FIBS toimii myös linkkinä yritysten ja muiden yritysvastuuseen vaikuttavien ryhmien välillä. Näin yritykselle syntyy mahdollisuuksia luoda yhteistyökumppanuuksia vastuullisuutensa kehittämiseksi. FIBS auttaa yrityksiä myös raportoimaan vastuullisuudestaan eri keinoin. (FIBS n.d.)

3.5 Yritysvastuun hyötyjä yritykselle

Yritysvastuuta ei nähdä enää pelkästään välttämättömänä pahana, vaan jotkin yritykset näkevät sen liiketoimintamahdollisuutena. Vuonna 2011 lanseerattu yhteisen arvon tuottamisen liiketoimintamalli eli Creating Shared Value (CSV) näyttää yhteiskunnalliset ongelmat yritysten mahdollisuutena tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi. Näin syntyvät innovaatiot auttavat sekä yhteiskuntaa että yrityksiä. Yritykset pystyvät löytämään uusia markkinoita ja kehittämään toimintaansa, tuotteitansa ja luottamusta kuluttajien silmissä. (Yritysvastuun hyödyt n.d.)

Yrityksen toimintaa ei tarvitse edes katsoa yhteiskunnan kannalta, vaan vastuullisuus tuottaa useita hyötyjä suoraan yritykselle välittömästi ja välillisesti. Vastuullisella toiminnalla saadaan ehkäistyä riskejä erilaisiin onnettomuuksiin. Samalla yrityksen maine ja luottamus lisääntyvät eri sidosryhmien silmissä, jolloin uusien yhteistyökumppanien, rahoittajien, työntekijöiden ja asiakkaiden houkuttelu helpottuu ja suhteet nykyisiin sidosryhmiin paranevat. Yrityksen toiminnan tehostuessa syntyy myös säästöjä energian ja veden kulutuksista sekä jätemääristä. (SFS 156365 2010, 54.)

3.6 Vastuullisuusraportointi

Sidosryhmien halutessa entistä tarkempaa raportointia yrityksen vastuullisuudesta, on syntynyt tarve kehittää vastuullisuudelle erilaisia mittareita.

Vastuullisuusraportoinnilla pystytään paitsi antamaan tarkkoja numeroita yrityksen toiminnasta sidosryhmille, niin myös itse seuraamaan yrityksen kehittymistä. Tarkka raportointi voi nousta tärkeäksi kustannuksia karsivaksi tekijäksi.

(Vastuullisuusraportointi n.d.)

Suomessa yrityksillä ei ole toistaiseksi pakkoa vastuullisuusraportointiin, mutta Euroopan parlamentin huhtikuussa 2014 hyväksymän direktiivin mukaisesti tilikaudesta 2017 alkaen kaikkien ”yleisen edun kannalta merkittävien, yli 500 henkeä työllistävien yhtiöiden EU-maissa tulee raportoida vastuullisuudestaan”. Joissain

maissa, kuten Ruotsissa ja Tanskassa, raportointi on ollut jo aikaisemmin pakollista. Direktiivi määrää yrityksiä selvittämään linjauksiaan ympäristö-, työntekijä- ja sosiaalisissa sekä ihmisoikeuksia, korruption torjuntaa ja lahjontaa koskevissa kysymyksissä. Direktiiviin kuuluvat lisäksi yrityksen toiminnan riskien sekä niiden hallinnan selvittäminen. (Mt.)

Pk-yrityksillä ei ole välttämättä resursseja samanlaiseen raportointiin kuin suuremmilla yrityksillä, joten niiden raportoinnin ei voi olettaakaan olevan yhtä laaja ja yksityiskohtainen. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet – tietopaketin (2009) helpottaakseen pk-yritysten vastuullisuuden raportointia ja näin rohkaista pienempiäkin yrityksiä vastuulliseen toimintaan.

Yleisin yritys vastuun raportointistandardi on GRI G3 – ohjeisto. Ohjeistosta on julkaistu vuonna 2013 uudempi versio GRI 4, mutta se ei ole toistaiseksi ehtinyt nousta yhtä suosituksi. G3:n ja GRI 4:n luonut Global Reporting Initiative on vuonna 1997 perustettu voittoa tavoittelematon yritys joka pyrkii olemaan johtava toimija kestävän kehityksen alalla. GRI tukee yritysten vastuullisuuden raportointia osana kestävää kehitystä. GRI:n missiona on saada yritys vastuun raportoinnista kaikkia yrityksiä ja organisaatioita koskeva käytäntö. GRI tarjoaa yrityksille mahdollisuuden positiiviseen julkisuuteen julkaisemalla niiden yritys vastuuraportteja verkkosivujensa tietokannassa. GRI Indeksillä avulla yritysten toiminnan vertailu on helpompaa. Indeksissä yritykset voivat ilmoittaa mistä eri osa-alueista he ovat raportoineet, ja mistä tiedot löytyvät. (GRI n.d.)

Raportoidessa G3-ohjeistossa käyttäen sisältöä koskevat olennaisuuden, sidosryhmien osallistamisen, kestävän kehityksen ja täydellisyyden periaatteet. Raportoinnin laadussa vaikuttavat tasapainaisuuden, vertailukelpoisuuden, oikeellisuuden, selkeyden ja varmennettavuuden periaatteet. G3:n raportointivaatimukset koostuvat yhdeksästä osa-alueesta:

1. strategiasta ja analyysistä
2. organisaation profiilista
3. raportointiperiaatteista ja – rajauksista
4. hallintokäytännöistä
5. sitoumuksista ja sidosryhmäyhteistyöstä
6. johtamisen lähestymistavoista
7. taloudellisen vastuun indikaattoreista
8. sosiaalisen vastuun indikaattoreista
9. ympäristövastuun indikaattoreista. (Vastuullisuusraportointi: Uudet tuulet n. d.)

4 Yritysten raportointi

Tällä hetkellä yritysten raportointi on raportoinnin vapaudesta johtuen hyvin vaihtelevaa. Toiset tekevät raportointinsa vapaammin, kun taas toisille yrityksille raportointi näyttää olevan erittäin vakavasti otettava toiminnan seurantakeino. Seuraavaksi käsitellään muutamien esimerkkiyritysten tapoja raportoida vastuullisuudestaan.

4.1 Oy Sinebrychoff Ab

Sinebrychoff on Pohjoismaiden vanhin panimo ja Suomen vanhin elintarvikealan yritys. Nykyään Sinebrychoff on osa kansainvälistä Carlsberg-konsernia. Sen liikevaihto vuonna 2013 oli 375 miljoonaa euroa ja se työllisti 836 henkeä. (Sinebrychoff n.d.)

Sinebrychoff on julkaissut vuonna 2011 Kansalainen Sinebrychoff 2011 - vastuullisuusraportin. Vastaava ilmestyi myös vuonna 2010. Vuosilta 2012–2013 yhtiö on raportin sijaan julkaissut lyhyitä videoita, jotka sisältävät tietoja yrityksen vastuullisuuteen liittyvistä ratkaisuista ja tuloksista. Toimitusjohtaja Pekka Tiaisen mukaan vastuullisuudessa on kyse tuotteiden korkeasta laadusta, sekä jatkuvasta eettisesti korkeatasoisesta toiminnasta. (Sinebrychoffin vastuullisuus n.d.)

Raportissa kuvataan Sinebrychoffin vastuulliseen toimintaan johtavaa päätöksentekoa, sekä sen tuottamia yrityksen toiminnan päämääriä. Keinoja päämäärien toteuttamiseen käsittelevä neuvosto kokoontuu vähintään kolmesti vuodessa. Yrityksen ympäristötyö perustuu ISO 14001 – ympäristöjohtamisjärjestelmään. Sinebrychoffille on myönnetty laatujohtamisjärjestelmän sertifikaatti ISO 9001, työterveys- ja turvallisuusjärjestelmäsertifikaatti OHSAS 18001 sekä elintarviketurvallisuuden sertifikaatti ISO 22000:2005. Sinebrychoffin yhteiskuntavastuun päämäärät jakautuvat viiteen painopisteeseen: liiketoiminnan eettisyyteen, vastuuseen

ympäristöstä, vastuuseen henkilöstöstä, vastuulliseen markkinointiin sekä paikallisyhteisöihin. (Kansalainen Sinebrychoff 2011.)

Taulukko 3. Sinebrychoffin yhteiskuntavastuun painopisteiden sisältö (Kansalainen Sinebrychoff 2011)

Liiketoiminnan eettisyys	• Toimimme rehellisesti ja avoimesti. • Liiketoimintamme kestää eettisen tarkastelun
Vastuu ympäristöstä	• Veden, jäteveden, energiankulutuksen ja sekajätteen vähentäminen suhteessa tuotantoon • Pakokaasupäästöjen vähentäminen suhteessa toimituksiin • Tuotteiden pakkausmateriaalin kulutuksen vähentäminen, • Toimistotyön ympäristökuormituksen vähentäminen
Vastuu henkilöstöstä	• Henkilöstön osaamisen kehittäminen • Työhyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäminen työyhteisössä • Työtapaturmien ja sairauspoissaolojen vähentäminen 10 prosentilla vuoteen 2013 mennessä verrattuna vuoden 2010 tasoon • Hyvän työympäristön kehittäminen: Tuki- ja liikuntaelinsairauksien ennaltaehkäisy • Henkisen työhyvinvoinnin edistäminen
Vastuullinen markkinointi	• Alkoholijuomien markkinointiviestinnän ohjeistuksen ja itsesääntelyohjeistuksen noudattaminen • Energiajuomien mainontaa ei suunnata alle 15-vuotiaille • Vastuullisuuselementtien liittäminen alkoholibrändeille sekä niiden markkinointiin ja mainontaan • Alkoholin kohtuukäytön edistäminen
Paikallisyhteisöt	• Alaikäisten alkoholin käytön ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen • Sinebrychoffin toiminnan jatkuvuuden turvaaminen • Sinebrychoffin paikallisen läsnäolon vahvistaminen

Raportista löytyy suppeasti lukuja yrityksen ympäristövaikutuksista kuten päästöistä ja energiankulutuksesta edelliseltä viideltä vuodelta sekä hieman tarkemmin

menneen vuoden tunnuslukuja edellä mainittuihin painopisteisiin liittyen, kuten tapaturmien ja sairauspoissaolojen määrät sekä paikallisille yhteisöille annettu tuki. (Mt.)

4.2 Kesko Oyj

Kesko on 1940 perustettu kaupan alan pörssiyhtiö joka toimii ruoka-, käyttötavara-, rauta- sekä auto- ja konekaupassa. Keskon liikevaihto 2013 oli 9,315 miljardia euroa ja se työllisti 23 863 henkilöä. (Kesko n.d.)

Kesko on julkaissut vuodesta 2000 lähtien vuosittaisen Keskon yhteiskuntavastuun raportin. Kesko käyttää raportoinnissaan GRI:n raportointiohjeistusta. Vuoden 2013 raportissa on käytössä uusin versio GRI 4. Raportti on julkaistu kokonaisuudessaan suomeksi ja englanniksi sekä sen tiivistelmä ruotsiksi, norjaksi, viroksi, latviaksi, liettuaksi ja venäjäksi. (Keskon vastuullisuus n.d.)

Keskon vuoden 2013 yhteiskuntavastuuraportti valittiin Suomen parhaaksi. Myös 2012 Keskon raportti todettiin Suomen parhaaksi. Keskon yhteiskuntavastuuraportti keräsi kiitosta runsaasta sisällöstään, ollen kuitenkin helppokäyttöinen ja selkeä. Kesko on kertonut raportissa kattavasti sosiaalisesta ja taloudellisesta vastuustaan ja toimintansa epäsuorista taloudellisista vaikutuksista. (Vastuullisuusraportointikilpailu 2014.)

Keskon vastuuraportissa on valtavasti tietoa yrityksen vastuullisuusteemoista. Kesko on nimennyt kuusi vastuullisuuden osa-aluetta, joista jokainen jakautuu pienempiin osiin sisäisen seurannan ja kehityksen helpottamiseksi. Näitä osa-alueita ovat vastuullinen toimija, yhteisön hyväksi, työyhteisö, vastuullinen hankinta ja myynti, hyvinvointia asiakkaille sekä ilmastonmuutoksen hillintä. Esimerkiksi vastuullinen toimija sisältää yhtenä tavoitteena ”Järjestämme säännöllistä koulutusta vastuullisista toimintatavoista”. Tavoitteen etenemisestä Kesko raportoi: ”Vuonna 2013 järjestettiin viisi vastuullisia toimintatapoja käsittelevää tilaisuutta eri toimialoille Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Virossa ja Venäjällä.” Muutkin tavoitteet on raportoitu samoin. Vastuun näkymistä ulkopuoliselle Kesko on kuvannut useilla

case-esimerkeillä, joissa näkyy toiminnan vaikutuksia yrityksen ulkopuolisiin sidosryhmiin. Raportista löytyy Keskon GRI indeksi, jonka avulla voi myös liikkua suoraan haluamiensa tietojen kohdalle. (Yhteiskuntavastuun raportti 2014.)

Taulukko 4. Keskon vastuullisuusteemat (Yhteiskuntavastuun raportti 2014)

Vastuullinen toimija	• Vastuulliset toimintatavat ohjaavat kaikkea toimintaamme. • Noudatamme hyvää hallinnointitapaa. • Parannamme yhdessä taloudellista kannattavuutta. • Kehitämme kauppaverkostomme monikanavaisuutta asiakkaan odotuksia kuunnellen.
Yhteisön hyväksi	• Luomme kumppanuuksia ja osallistumme paikallisyhteisöjen kehittämiseen. • Kehitämme toimintaamme vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa. • Henkilöstömme toimii arjessa vastuullisesti.
Työyhteisö	• Meillä on tyytyväiset työntekijät ja osaavat esimiehet. • Tarjoamme mielekkäitä ja monipuolisia työtehtäviä sekä mahdollisuuden kehittyä. • Olemme kaupan alan houkuttelevin työpaikka. • Tarjoamme turvallisen ja terveellisen työympäristön.
Vastuullinen hankinta ja myynti	• Tarjoamme asiakkaalle tietoa ja tukea vastuullisiin ostopäätöksiin. • Teemme vastuulliset teot asiakkaalle näkyviksi ja helpoiksi. • Kehitämme tuotevalikoimiamme asiakkaita kuunnellen. • Varmistamme hankintaketjun vastuullisuuden. • Vastaamme tuotteiden turvallisuudesta ja laadusta
Hyvinvointia asiakkaalle	• Helpotamme asiakkaan elämää. • Tarjoamme terveellisiä tuotteita ja hyvinvointia edistäviä palveluita. • Lisäämme sähköisiä palveluita. • Opastamme asiakkaita tuotteiden oikeaan käyttöön.
Ilmastonmuutoksen hillintä	• Pienennämme ympäristövaikutuksiamme yhteistyössä koko toimitusketjun kanssa. • Edistämme kehitystä kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. • Autamme asiakkaitamme pienentämään ympäristövaikutuksiaan.

4.3 Lassila & Tikanoja Oyj

Lassila & Tikanoja on palveluyritys, joka pyrkii muuttamaan kulutusyhteiskuntaa tehokkaaksi kierrätysyhteiskunnaksi. L&T:n liikevaihto vuonna 2013 oli 668 miljoonaa euroa ja yhtiö työllisti 8 000 henkilöä. L&T on perustettu 1905. (L&T n.d.)

Lassila & Tikanoja on julkaissut vastuuraportin osana vuosikertomusta vuosina 2011–2013. Raportti noudattaa GRI:n raportointiperiaatteita ja G3.1-raportointiohjeistoa. (L&T:n vastuullisuus n.d.)

L&T on tehnyt vastuullisuusstrategian vuosille 2013–2016. Yrityksen päämäärinä on kehittää vastuuta ympäristöstä ja henkilöstöstään sekä yhteistyökumppani- ja sidosryhmäsuhteitaan. Vuoden 2013 raportissa nousevat esiin L&T:n tärkeimmät vastuullisuusaspektit. Ympäristökysymyksistä kierrätys ja materiaalien uudelleenkäyttö ovat yrityksen prioriteetteja. (L&T:n vuosikertomus 2014.)

Taulukko 5. L&T:n yritysvastuuohjelman kehityskohteet (L&T:n vuosikertomus 2014)

Vastuullinen liiketoiminta ja palvelut	• Kannattava yritys ja sijoituskohde • Vastuullinen tapa toimia • Tyytyväiset asiakkaat
Ympäristövastuu	• Laitosten materiaalitehokkuus • Päästöjen ja energiankulutuksen vähentäminen • Oman toiminnan vastuullisuus
Vastuu työntekijöistä	• Työkyvyn hallinta • Työturvallisuus • Johtamisen ja työympäristön kehittäminen
Vastuullinen hankinta ja yhteistyökumppanit	• Alihankinnan vastuullisuus • Ympäristöä säästävien tuotteiden suosiminen
Sidosryhmäsuhteet	• Avoin vaikutus sidosryhmien kanssa • Kierrätysyhteiskunnan edistäminen

4.4 Patria Oyj

Patria on vuonna 1997 perustettu puolustus-, turvallisuus- ja ilmailualan elinkaaripalvelujen ja teknologiaratkaisujen tuottaja. Patrian liikevaihto vuonna 2013 oli 824,8 miljoonaa euroa ja henkilöstöä sillä oli 3 614. (Patrian vuosikertomus 2014.)

Patria on määritellyt vastuullisuustavoitteensa vuoteen 2015 saakka ja jakanut niiden edistymisen vuoden 2013 tekoihin, vuoden 2014 painopisteisiin sekä 2015 tavoitteisiin. Tavoitteet jakautuvat kolmeen eri osioon: Kumppanuus, Eettinen toiminta sekä Hyvä työnantaja. Kumppanuus sisältää sekä oman, että sidosryhmien toiminnan kehittämisen. Puolustusvoimien rooli tärkeänä kumppanina nousee esiin omana alaosionaan. Eettinen toiminta pitää sisällään yrityksen sisäisen sekä ulkopuolisen tiedon lisäämisen eettisestä toiminnasta. Hyvä työnantaja keskittyy työntekijöiden hyvinvointiin liittyviin mittatuloksiin, kuten sairauspoissaoloihin ja mielikuvaan Patriasta työnantajana. (Patrian vuosikertomus 2014.)

Taulukko 6. Patrian vastuullisuuden prioriteetit (Patrian vuosikertomus 2014)

Kumppanuus	- Sisäinen toiminnan kehitys - Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa - Yhteistyö sidosryhmien kanssa
Eettinen toiminta	- Lahjonnan vastainen toiminta - Eettisen toiminnan koulutus
Hyvä työnantaja	- Ulkoinen työnantajamielikuva - Työhyvinvointi (sairauspoissaolo) - Kehityskeskustelut - Vaihtuvuus (3 %)

4.5 Raportoinnin erot ja yhtäläisyydet

Raportin muoto vaihtelee jo esimerkkiyritysten kohdallakin melkoisesti. Siinä missä Kesko on luonut oman verkkosivun raportistaan, Sinebrychoff raportoi nykyään videoformaattissa ja Lassila & Tikanoja sekä Patria perinteisemmin osana vuosikertomuksiaan. Keskon raportti löytyy toki myös perinteisessä muodossa.

Resurssit, kiinnostus ja toki se, kenelle tietoa halutaan kohdistaa vaikuttaa merkittävästi siihen mitä ja miten julkaistaan.

Yritykset hakevat tärkeimpiä vastuullisuuden elementtejä tärkeimmistä toiminnoistaan ja tärkeimpiin sidosryhmiinsä liittyen. Kaikille esimerkkiyrityksille on yhteistä kiinnostus vastuullisuuteen työnantajana, mutta jo toimialojensa vuoksi L&T painottaa muihin vertailtuihin yrityksiin nähden selkeästi ympäristöasioita, Sinebrychoff vastuullista markkinointia, Patria yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa ja Kesko asiakkaitaan.

5 Yritysten mielikuva yritysvastuusta

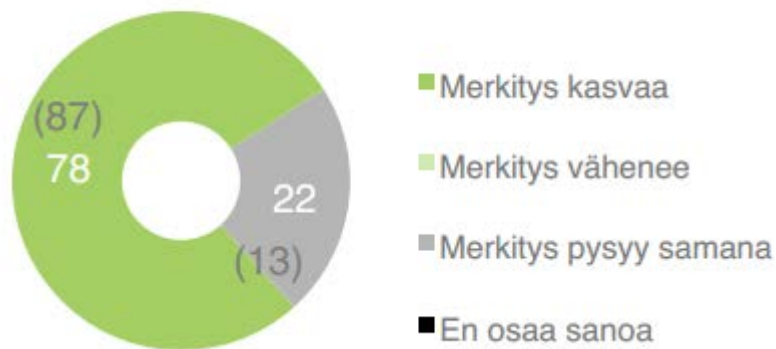
FIBS toteutti yritysvastuututkimuksen 15.1–14.2.2014 välisenä aikana. Kysely suunnattiin Suomen 1000 suurimmalle yritykselle ja sen kysymystenasettelu toteutettiin noudattaen ISO 26000 -yhteiskuntavastuustandardia. Kyselyssä pyrittiin kartoittamaan suomalaisten yritysten näkemyksiä yritysvastuun haasteista ja mahdollisuuksista nyt ja lähitulevaisuudessa. (Yritysvastuututkimus 2014, 3.)

71 % kyselyyn vastanneista piti vastuullisuutta olennaisena osana liiketoimintaa ja jopa 46 % liiketoimintansa lähtökohtana. Melko harva vastaajista kertoi syyksi vastuullisuuteen panostamiselle suoran rahallisen hyödyn säästöjen (5 % vastanneista) tai kasvaneen myynnin (12 % vastanneista) kautta, mutta suunnilleen puolet kertoi tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamisen sekä yrityksen maineen kasvattamisen syiksi vastuulliselle toiminnalle. Näin investointien toivotaan vaikuttavan yrityksen tulokseen positiivisesti pidemmällä aikavälillä. Toisaalta 42 % vastanneista oli sitä mieltä, että vastuullisuus säästää heidän yrityksensä kustannuksia, 40 %:n mielestä se lisää myyntiä ja 36 %:n mielestä vastuullisuus johtaa uusiin innovaatioihin. (Mts. 5–10.)

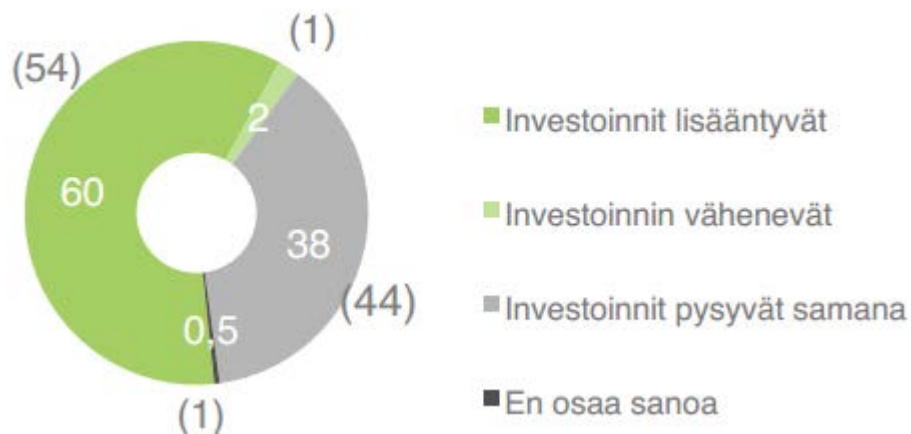

Kuvio 6. Miksi yritykset panostavat vastuullisuuteen? (Yritysvastuututkimus 2014, 6)

Kyselyyn vastanneet yritysjohtajat uskovat vakaasti vastuullisuuden merkityksen ja vastuullisuusinvestointien yrityksessään kasvavan tulevan viiden vuoden aikana. Peräti 78 % uskoo vastuullisuuden merkityksen kasvavan yrityksensä liiketoiminnan kannalta. 60 % puolestaan uskoo vastuullisuusinvestointien lisääntyvän ja vain 2 % uskoo niiden pienentyvän vastaajan yrityksessä. (Mts. 12.)

Kuvio 7. Miten yritykset arvioivat vastuullisuuden merkityksen muuttuvan seuraavan viiden vuoden aikana? (Yritysvastuututkimus 2014, 12)

Kuvio 8. Miten yritykset arvioivat vastuullisuusinvestointiensa muuttuvan seuraavan viiden vuoden aikana? (Yritysvastuututkimus 2014, 12)

6 Tulevaisuus

On helppo ennustaa yritysvastuun merkityksen kasvavan tulevaisuudessa niin kansainvälisillä kuin kansallisillakin markkinoilla. Jo lainsäädäntö takaa muutoksen, mutta myös yritysten lisääntyvä kiinnostus siitä miten eri sidosryhmät heidät näkevät lisäävät painetta vastuullisuuteen. Toisaalta vastuulliseen toimintaan sijoitettujen resurssien kasvaessa, toiminnan strategiaa mietitään nykyistä pidemmälle ja tarkemmin. Näin oikeanlaisten toimintamallien käyttöönotto helpottuu ja potentiaalinen hyöty kasvaa.

Lainsäädäntö muuttuu vaatimaan yhä vastuullisempaa ja läpinäkyvämpää toimintaa. Perinteisen yritysvastuullisen toiminnan muuttuessa yleiseksi tavaksi tai laiksi eri ympäristö- ja vastuullisuusstandardeihin nojautuminen ei enää tulekaan olemaan samanlainen markkinointikeino ja positiivisen imagon luoja kuin vielä nykyään. Niinpä laatikon ulkopuoliseen ajatteluun nojaavat innovaatiot tuotteissa ja prosesseissa tulevat olemaan yrityksen vastuullisuuden arvioinnin lähtökohta. (Visser 2012.)

”Ajattele globaalisti, toimi paikallisesti” on ollut vuosikymmeniä eräänlainen toimintaohje yrityksille. Tulevaisuudessa suuret yritykset joutuvat entistä enemmän tasapainoilemaan näiden kahden toiminnon kanssa. Toisaalta yritysten tulee ottaa huomioon entistä paremmin globaalien ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen, vastainen taistelu, mutta myös paikalliset ongelmat, ja pyrkiä omalta osaltaan auttamaan niiden ratkaisussa. Tällainen paikallinen ongelma voi olla esimerkiksi malaria eri osissa Afrikkaa. Yritysten toiminnan kaikkien ympäristövaikutusten selvittäminen ja raportointi tulee olemaan jatkossakin merkittävä tekijä arvioitaessa yrityksen vastuullisuutta, ja koko tuotteen elinkaaren raportointi sekä siitä syntyvien jätteiden minimointi suuri osa sitä. (Mt.)

Mittaaminen on erityisen tärkeä osa toiminnan arviointia. Tänä päivänä yritysvastuun mittaamisen ongelmana on se, että vaikka mittareita löytyykin, ne voivat olla keskenään ristiriidassa ja antaa samoista yrityksistä päinvastaisia tuloksia. Näin ollen eri yritysten arviointi ja vertaaminen toisiinsa nähden luotettavasti on käytännössä mahdotonta. Toiminnan mittaamiseen liittyviin periaatteisiin, menetelmiin,

lähestymistapoihin ja sääntöihin on tultava jonkinlainen standardi, jotta ongelma saataisiin korjattua. (Mt.)

7 Yhteenveto

Yritysvastuu on terminä jo melko vanha, mutta käytännön toimien voidaan melkein katsoa syntyneen viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Kiinnostus ja samalla alan kehitys ovat nousseet jatkuvasti kiihtyvään tahtiin eikä estettä kasvulle ole näkyvissä – pikemminkin päinvastoin. Painetta vastuullisempaan toimintaan tulee yrityksille useasta suunnasta. Lisäksi sisäinen paine joko työntekijöiden aseman parantamiseksi tai yrityksen aseman ja imagon parantamiseksi voi saada aikaan positiivisen muutoksen.

Yrityksillä ei tule enää olemaan mahdollisuutta päättää toimivatko he vastuullisesti vai eivät. Yritykselle jää täten käytännössä kaksi vaihtoehtoa. Joko yrityksessä tehdään lain vaatima pyrkimyksenään mahdollisimman pienet haitat muuhun toimintaan, tai lähdetään kehittämään toimintaa vastuullisuus tärkeänä toiminnan kulmakivenä. Ne yritykset, jotka ovat tilanteeseen jo omilla toimillaan varautuneet, tai pystyvät muovautumaan mahdollisuuksiin, saavat valtavan etulyöntiaseman.

Yhdysvaltalainen edesmennyt yrittäjä ja ”motivational speaker” Jim Rohn (1930–2009) on sanonut vastuusta hienosti: “You must take personal responsibility. You cannot change the circumstances, the seasons, or the wind, but you can change yourself.” Tämä pätee myös yritysten toimintaan.

LÄHTEET

A 3.7.2014/518. Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä. Viitattu 29.11.2014. http://www.ym.fi/fi-Fi/Ajankohtaista/Pakkausjätteen_keraysjarjestelyt_muuttuv%2830300%29, Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä.

Air pollution fact sheet. 2014. European Environment Agency tietoisuus Suomen ilmansaasteista. Viitattu 29.11.2014. <http://www.eea.europa.eu/themes/air/air-pollution-country-fact-sheets-2014/finland-air-pollutant-emissions-country-factsheet/view>, Finland air pollution fact sheet 2014.pdf.

Andersen, M. & Skjoett-Larsen, T. 2009. Corporate social responsibility in global supply chains. Supply Chain Management: An International Journal 14/2. 75–86.

Airola, H. 2013. Melun- ja tärinätorjunta maankäytön suunnittelussa. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Opas 02. Viitattu 20.11.2014. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/90606/Opas_net.pdf?sequence=2.

Carroll, A. 1999. Corporate Social Responsibility - Evolution of a Definitional Construct. BUSINESS & SOCIETY 38/3, 268-295. Sage Publications, Inc. Viitattu 8.11.2014. http://www.academia.edu/419517/Corporate_Social_Responsibility_Evolution_of_a_Definitional_Construct.

Code of conduct. N.d. Sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen asiantuntijasivusto. Viitattu 8.11.2014. <http://www.codeofconduct.fi/sanasto>.

Elinkaariarviointi. N.d. Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Viitattu 27.11.2014. <http://www.ymparisto.fi>, Kulutus ja tuotanto, Tuotesuunnittelu ja tuotteet, Elinkaariarviointi, jalanjäljet ja panostuotosmalli.

FIBS. N.d. FIBS-yritysvastuuverkoston verkkosivut. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, FIBS.

FIBS historia. N.d. FIBS-yritysvastuuverkoston verkkosivut. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, FIBS, Historia.

GRI. N.d. Global Reporting Initiativen verkkosivut. Viitattu 20.11.2014. <https://www.globalreporting.org>, Information, About GRI, What is GRI?.

Hokkanen, S., Karhunen, J. & Luukkainen, M. 2004. Logistisen ajattelun perusteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 38.

ISO 26000 Yhteiskuntavastuu. N.d. Suomen standardisoimisliiton verkkosivut. Viitattu 22.11.2014. <http://www.sfs.fi/>, Julkaisut ja palvelut, Tuotteet valokeilassa, ISO 26000 Yhteiskuntavastuu.

Jätetilastot 2003–2012. 2014. Pirkanmaan ELY-keskuksen 26.8.2014 laatima tilastoraportti. Viitattu 20.11.2014. <http://www.ymparisto.fi/>, Kartat ja tilastot, Jätetilastot, Tuottajavastuun tilastot, Pakkausjätetilastot, Tilastoja vuosilta 2003–2012.pdf.

Kansalainen Sinebrychoff. 2011. Sinebrychoffin vastuullisuusraportti. Viitattu 26.11.2014. <http://www.sinebrychoff.fi/>, Vastuullisuus. Kansalainen Sinebrychoff - katsaus 2011.

Kesko. N.d. Keskon verkkosivut. Viitattu 26.11.2014. <http://www.kesko.fi/>, Kesko yrityksenä, Kesko lyhyesti, Avainluvut.

Keskon vastuullisuus. N.d. Keskon verkkosivut. Viitattu 26.11.2014.

<http://www.kesko.fi/>, Vastuullisuus, Raportit.

Kestävä kehitys. 2013. Ympäristöministeriön verkkosivut. Viitattu 28.11.2014.

<http://www.ym.fi>, Ympäristö, Kestävä kehitys, Mitä on kestävä kehitys.

Kestävä kehitys Suomen ulkopoliitikassa. N.d. Ulkoasiainministeriön verkkosivut.

Viitattu 27.11.2014. <http://www.formin.fi/>, Kansainvälinen yhteistyö, Kestävä kehitys.

LCA. N.d. Ympäristökonsultointipalvelu Southwest Environmentalin verkkosivusto.

Viitattu 29.11.2014. http://www.southwest-environmental.co.uk/further%20info/life_cycle_assessment/life_cycle_assessment_consultants.html.

Levinen, R. 2014. EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI PAKKAUKSISTA JA PAKKAUSJÄTTEISTÄ. Ympäristöministeriön muistio 30.6.2014. Viitattu 29.11.2014.

[http://www.ym.fi/fi-fi-Ajankohtaista/Pakkausjätteen_keraysjarjestelyt_muuttuv%2830300%29](http://www.ym.fi/fi-fi/Ajankohtaista/Pakkausjätteen_keraysjarjestelyt_muuttuv%2830300%29),

Perustelumuiotio. Ehdotus valtioneuvoston asetuksiksi pakkauksista ja pakkajäätteistä.

Liikonen, L. 2013. JOHDATUS YMPÄRISTÖMELUUN – Meluntorjunnan perusteet,

Meluselvitykset ja niiden teettäminen sekä laatu. Pohjois-Savon ELY

ALUEIDENKÄYTÖN KOULUTUSPÄIVÄ 4.12.2013. Diasarja. Viitattu 22.11.2014.

http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/2073102/Liikonen_Johdatus_ym%3%A4rist%3%B6m_eluun.pdf.

Liuhamo, M. 2009. Riskinarviointiprosessi. Prosessikaavio. Työterveyslaitoksen

verkkosivut. Viitattu 23.11.2014. <http://www.ttl.fi>, Aihealueet, Työturvallisuus ja riskien hallinta, Kokonaisvaltainen riskinarviointimalli.

L&T. N.d. Lassila & Tikanojan verkkosivut. Viitattu 27.11.2014. <http://www.lassila-tikanoja.fi/>, Yritys, Historia.

L&T:n vastuullisuus. N.d. Lassila & Tikanojan verkkosivut. Viitattu 27.11.2014.

<http://www.lassila-tikanoja.fi/>, Yritys, Vastuullisuus, Raportointi.

L&T:n vuosikertomus. N.d. Lassila & Tikanojan vuosikertomus 2013. Viitattu 27.11.2014. <http://www.lassila-tikanoja.fi/>, Yritys, Vastuullisuus, Raportointi, Vuosikertomus 2013.

Patrian vuosikertomus. 2014. Patrian vuosikertomus vuodesta 2013. Viitattu 27.11.2014. <http://www.patria.fi/>, Lue vuosikertomus 2013.

Nieminen, S. 2009. How to manage a relationship successfully. Teoksessa Logistiikan tulevaisuuden haasteet. Toim. S. Hokkanen. Jyväskylä : Sho Business Development

SFS 156365, 2010. ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS. Viitattu 22.11.2014. <http://www.nelliportaali.fi>, SFS Online.

Sinebrychoff. N.d. Sinebrychoffin verkkosivut. Viitattu 26.11.2014. <http://www.sinebrychoff.fi/>, Yhtiö

Sinebrychoffin vastuullisuus. N.d. Sinebrychoffin verkkosivut. Viitattu 26.11.2014. <http://www.sinebrychoff.fi/>, Vastuullisuus.

Suomen virallinen tilasto: Työtapaturmat. 2012. Helsinki: Tilastokeskus. Päivitetty 28.11.2014. Viitattu: 29.11.2014. <http://www.tilastokeskus.fi/>, Tilastot, Työtapaturmia 139 000 Suomessa vuonna 2012.

Tietoa tapaturmista. 2014. Työterveyslaitoksen verkkosivut. Päivitetty 22.05.2014. Viitattu 29.11.2014. <http://www.ttl.fi/>, Aihealueet, Työturvallisuus ja riskien hallinta, Tapaturmien ehkäisy, Tietoa tapaturmista.

Vastuullisuusraportointi. N.d. FIBS-yritysvastuuverkoston verkkosivut. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, Teemat, Vastuullisuusraportointi.

Vastuullisuusraportointikilpailu. 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 27.11.2014. <https://www.tem.fi>, Yritykset, Yhteiskuntavastuu, Vastuullisuusraportointi, Vastuullisuusraportointikilpailu.

Vastuullisuusraportointi: Uudet tuulet. N. d. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 27.11.2014. <https://www.tem.fi>, Yritykset, Yhteiskuntavastuu, Vastuullisuusraportointi.

Visser, W. 2012. Future Trends in CSR: The Next 10 Years, CSR International Inspiration Series 11.

Yhteiskuntavastuun raportti. 2014. Keskon raportti vuoden 2013 yhteiskuntavastuusta. Viitattu 28.11.2014. <http://yhteiskuntavastuu2013.kesko.fi/>, Vastuullisuusteemat.

Yritysvastuun osa-alueet. N.d. FIBS-yritysvastuuverkoston verkkosivut. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, Yritysvastuu, Määritelmä, hyödyt ja osa-alueet, Osa-alueet.

Yritysvastuun hyödyt. N.d. FIBS-yritysvastuuverkoston verkkosivut. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, Yritysvastuu, Määritelmä, hyödyt ja osa-alueet, Hyödyt.

Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet. 2009. Tietopaketti pk-yrityksille. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 27.11.2014. <https://www.tem.fi>, Yritykset, Yhteiskuntavastuu, Julkaisuja yhteiskuntavastuusta, Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet.

Yritysvastuututkimus. 2014. FIBSin Yritysvastuututkimus. Viitattu 15.11.2014. <http://www.fibsry.fi/>, Yritysvastuu, FIBSin Yritysvastuututkimus 2014.